

digna de recordar-se en parlar dels deseiximents. ¡Quantes d'aquelles dades, de no haver estat per l'historiador valencià, s'haurien perdut per sempre! L'exabrupte d'Amat de Cardona dona a comprendre la manera d'ésser d'una societat feudal i encara amb ribets bàrbars, tant i tant diversa de la nostra. I perdona, amic lector, aquesta divagació a propòsit d'un mot ja cancel·lat del nostre idioma, i que va aparèixer, incidentalment, a un article d'aquest periòdic.

M. LI.

Carnet de RUTA

La Vall de Bianya

Un dels indrets de la nostra comarca que passen més desprevinguts i són menys historiat, és la vall de Bianya. Naturalment, em refereixo a la publicitat turística que s'hagi fet i a la bibliografia existent. No hi ha cap text monogràfic editat; només Francesc Montsalvatge i Francesc Caula hi han treballat força. El senyor Cèsar August Torras, inventor oficial de guies excursionístiques, ha deixat la visió de perspectives que els anys trasmuden implacablement.

Els escriptors locals tampoc s'han ocupat de la vall, ni els pintors han decidit d'anar-hi amb llurs cavallets i pinzells. Podem dir que és un paisatge inèdit, per l'escriptura i per la pintura. Encara no s'han popularitzat les seves panoràmiques, limitades pel muntanyam, ni les arbredes ombrívols resseguint els camins d'aigua que davallen dels cimals i solquen entre conreus, emmirallats de verdor i solitud.

D'aquesta regió ja n'hem dit quelcom anteriorment. L'arbre, l'aigua, el romànic de les esglésioles i les parròquies que endevinen senyorijs d'antany, segueixen essent fites que dibuixen el passat. Ara caldrà afegir, per arrodonir la idea, el per què la història s'adapta amb la geografia. Castellfollit de la Roca, a la seva manera, capitaleja els termes i alocs que limiten les carenes de La Solana, Capsacosta i Malforat i Vivers. També com-

prèn la plataforma geològica de basalt que denteja des de la confluència de les rieres de Bianya i Ridaura i sovint es mostra agressiva, com en les cingleres de Fontfreda—bastant ignorades—, o Castellfollit de la Roca que il·lumina espectacularment.

Sant Pere del Puig, Sant Joan les Fonts, Sant Martí de Solamal, Sant Andreu de Socarrats, Sant Martí de Capsec, Santa Margarida i Sant Salvador—citats sense cap ordre previst—, són les fites romàniques que des de l'origen (any 858), s'adscriuran a Castellfollit, sense perdre la subjecció civil i militar al vescomte d'En Bas. Van excloure la costa de l'Esparg i el lloc de Les Illes, termenal amb Olot.

La Biana o Bisania del document, no ens relaciona en cap via ancestral encara que les carreteres remotes siguin una evidència i el trànsit molt afeixugat abans i després dels romans. El toponímic potser ens mena directament a l'home de la destrat, que disposava de coves per habitacles i la pell de les feristeles d'indumentària, abans que els romans exploressin el país amb la dèria de colonitzar-lo. Em sap greu que els amics Francesc Vidal i Lluís Tremoleda, vinculats a la vall per llur professió, s'hagin habituat en el nomenclator oficial i erroni escrit en V, i, fins i tot, el trobin elegant.

En aquest cas, cal refermar-se en el document escrit que mana i el qual no suggereix cap **Via Annia**, sinó una Bisania ibèrica que podríem localitzar prop de l'aiguabarreig de les rieres de Bianya i Ridaura. Els cingles de Fontfreda, reserven el misteri del Pla de Gibrella on, el doctor Joaquim Danés, va trobar evidències que corresponen al període prehistòric conegut per hallstàtic; l'existència d'unes coves inexplorades i uns enterraments avui difícils de trobar, després de les riuades de l'any 1940, fan pensar en aquest origen del qual la gràfia ja és un rastre incipient.

Però de tot plegat ja en parlarem més endavant. Avui només pensava encetar el tema i reflexionar-hi breument. A la meua manera, fent de bosquerol, penso recórrer aquests tocoms. Adés escoltant l'aigua com bengona i llengoteja o s'adorm plàcidament, i adés per a sentir-m'hi sotjat pel misteri introvertit de les esglésies, quan l'ombra de llurs campanars s'allargassa damunt dels cementiris enherbats.

I quan el crepuscle s'ofega en una quietud estranya, escoltar com s'atansen les veus de la nit sense gosar desvetllar cap secret. Si no llegíssim a les làpides mortuòries dates d'enterraments d'ahir o d'abans d'ahir, creuríem que des de fa segles la mort ha estat foragitada dels rodals.

ALOT

Para su calefacción

Nuevos tipos de quemadores a petróleo de gran rendimiento y economía.

CREMOLEO

Distribuidor para la provincia

Talleres Meléndez

Figuerola 34, Tel. 20-14-37, GERONA

OERTLI

Para informes en OLOT

Pedro Jordá

c. Fontanella 30 2.º, Tel. 26-10-59.